

UDRŽATEL'NOST NA PRVOM MIESTE

SME NA POLCESTE. A JE LEN NA NÁS, AKO BUDE VYZERAŤ NAŠA BUDÚCNOSŤ. V ZNAMENÍ OZDRAVENIA PLANÉTY, NÁŠHO ŽIVOTA, MOBILIZUJÚ SA JEDNOTLIVCI AJ VEĽKÉ SPOLOČNOSTI. POČNÚC OD ÚŽITKOVÉHO PRODUKTOVÉHO DIZAJNU AŽ PO ARCHITEKTÚRU, KDE SA ČORAZ VIAC PRESADZUJE FILOZOFIA UDRŽATEL'NOSTI.

Interiery: L'UNA, COQUEČOVÁ, H&P, Pirella, Mathias Viana, Urspessh, Alexander Abern, Patagonia, Foldari, Repairably, Bullitt Center, Brad Kahn, Gensai, Socrates, Aldo Amoretti, archív respondentov

Dnes už nájdete málokoho, kto sa s pojmom udržateľnosť nestretol. Žiaľ, tí, ktorí túto filozofiu vyznávajú, sú stále v menšine. Mnohí totiž stále nevnímajú, že nejde iba o ochranu planéty a bezpečnú budúcnosť pre ďalšie generácie. Ide o viac. O kvalitnejší a plnohodnotnejší a zdravší život pre každého z nás. „O udržateľnosti môžeme hovoriť, ak vzájomne prepojíme tri piliere optimalizácie výhod pre spoločnosť, ekonomiku a životné prostredie. Zložitá definícia na ešte zložitejší problém. Keď to zjednodušíme, tak základ udržateľnosti spočíva v tom, že to čo používame a ako sa správame dnes, nebude mať negatívny vplyv na ďalšiu generáciu ani na našu planétu. Je to veľká výzva pre aktuálnych dizajnérov, technikov a výrobcov, pretože na jednej strane je tlak na neustály ekonomický rast a na strane druhej prichádzajú nové požiadavky, aby sme sa všet-

ci správali zodpovedne. Pokiaľ chceme vybudovať dlhodobu udržateľnú spoločnosť, ktorá nebude len premieňať nerastné suroviny na produkty, ktoré sa v plánovane krátkej životnosti stanú nerecyklovateľným odpadom na skládkach, kľúčový bude prechod z lineárnej ekonomiky na cirkulárnu vo všetkých odvetviach. Nenechať na pleciach zákazníka, čo s nefunkčnou vecou spraví či ju opraví, rozoberie a separuje, ak sa vôbec rozobrať dá alebo hodí do komunálneho odpadu. Produkt po konci životnosti by sa mal vrátiť naspäť k výrobcovi alebo dostať do špecializovanej firmy. Počas celej životnosti musí mať pre nás produkt oveľa väčší benefit, ako to čo preň obetujeme,“ hovorí priemyselný dizajnér a zakladateľ značky Foldari – Viktor Javorek. To, že je potrebné dbať na čo najdlhšiu životnosť vecí, ktoré nás obklopujú je základ. A s tým súvisí aj množstvo ďalších faktorov. Ako hovorí Daniela Lалуňová z organizácie Repairably, treba si uvedomiť, čo tu po mne

ostane, keď tu už nebudem. Sú to veci, ktoré sa dajú v prírode rozložiť, kvalitne recyklovať či dostanú ďalšie využitie? Alebo je to nejaká trauma budúcnosti, ktorá zaťažuje prostredie a narobí vrásky ďalším generáciám? „Je dôležité dbať na materiál. Z toho by som vychádzala či už ide o stavbu domu, zariadenie domácnosti alebo len kúpu hrejivej deky na zimné večery. Ďalším bodom je čo moje bývanie spotrebuje. Energia, voda, čas nie len v priamej spotrebe, ale aj v sekundárnej. Tiež ide o energiu spotrebovanú pri výrobe a ďalšiu, ktorá bude potrebná pri recyklovaní. Aj vzhľadom na túto spotrebu je podstatné kúpiť vec s dlhou životnosťou, kvalitnú, ktorú viem udržiavať, čiže aj opravovať. Opraviťnosť zaručuje dlhú životnosť výrobku. No a, samozrejme, menej je v prípade udržateľnosti rozhodne viac,“ dodáva riaditeľka neziskovej organizácie na podporu opraviťnosti produktov.

POSTAV DOM, ZASAĎ STROM

Trend udržateľnosti možno vidieť vo všetkých odvetviach, architektúru nevynechávajú. Ako hovorí architektka zameraná na udržateľnosť a inovácie Zuzana Procházková, určite to neostane iba pri dočasnom trende: „Za posledné roky sa ako témy skloňujú čoraz častejšie. Otázky, s ktorými sme chodili za výrobcami materiálov a obvykle žiadny nemal odpoveď, si dnes kladú sami a pretekajú sa, kto ponúkne najekologickejší produkt. Mení sa nielen intenzita, ale aj zameranie ako prístupu. Kým po minulé roky sme sa venovali najmä energetickej efektívnosti, dnes už je táto téma dostatočne preštudovaná a riešenia známe, a pozornosť sa presúva viac na materiály a zdravie. Tak ako je bežnou praxou etiketa so zložením na potravinách, aj zloženie stavebných materiálov a produktov by malo byť známe a hodnotené. Okrem iného aj to, či obsahuje toxické a inak škodlivé látky. V interiéri trávim viac ako 90 percent času, preto je načas zaoberať sa kvalitou vnútorného prostredia. Okrem obsahu škodlivých látok si všímame dostupnosť prirodzeného osvetlenia, kontrolu množstva oxidu uhličitého a ďalšie ukazovatele. K existujúcim certifikáciám budov tak pribudli aj špeciálne certifikácie hodnotiace vplyv budovy na ľudské zdravie. Ďalším trendom ktorý nemožno vynechať je „smartifikácia“ alebo zvyšovanie stupňa kontroly a integrácie jednotlivých technologických systémov v budovách. Všetky spomenuté tendencie by sa dali zhrnúť ako aplikácia cirkulárnej ekonomiky v stavebníctve, a to je tendencia, ktorá je ukotvená aj v politike Európskej únie.“

BUDOVA AKO MATERIÁLOVÁ BANKA

Aj z histórie architektúry môžeme vyvodíť, že všetky nadčasové stavby vznikali s trpezlivým prístupom architektov dôslednými riešeniami s dôrazom na materiál overený časom. Dnes však vznikajú stavby ako huby po daždi, môžu sa stať aj ony nadčasovými? „Ak sa chceme skutočne pozeráť nadčasovo - do budúcnosti, nemali by sme sa zaoberať stavbami ako takými, ale zamerať sa na materiály a z nich vytvorené konštrukčné systémy, ktoré budú prechodne tvoriť potrebné priestory, a v prípade potreby sa preskupia a prispôbia novým požiadavkám a potrebám spoločnosti. Už dnes sa hovorí o koncepte budovy ako materiálovej banky. Hlavným princípom je, že presne vieme, aké materiály budovu tvoria a ako sú rozložené. Tiež je dôležité aby sa

dali ľahko oddeliť. V takom prípade môžu byť znovu použité, up-cyklované, recyklované či navrátené do procesu výroby. Tak si jednotlivé stavebné systémy zachovávajú svoju hodnotu – funkčnú aj ekonomickú, a nestanú sa odpadom. Dôležitým aspektom je aj údržba budovy. Žiaľ, aj jednoduchá údržba sa ako koncept pri navrhovaní budov často prehliada. Je to tak aj preto, že staviteľ a jej konečný vlastník zvyčajne nie je tá istá osoba alebo subjekt. Developer stavbu postaví, predá, preto ho principiálne nezaujíma čo sa so stavbou stane počas jej užívania. Preto sa charakteristiky, ako trvácnosť či znovu použiteľnosť materiálov, energetické efektívnosť a jednoduchá údržba neberú dostatočne do úvahy. Ďalším z princípov, na ktorý treba dbať je „rozoberateľnosť“, známy ako „desing for disassembly“. Hovorí o tom, ako sú jednotlivé stavebné prvky prepojené. Ak sú použité len

konštrukcii skladu
riehol architekt
e vznikla vináreň.

Podnet na prokuratúru v prípade
sladovne pivovaru Stein, v spolupráci
s Klubom ochrany technických pamiatok.

STOLÍK FOLDARI

DIZAJN, KTORÝ SA DOSTAL DO FINÁLE
NÁRODNEJ CENY ZA DIZAJN 2019 A VÍŤAZ
BIG SEE PRODUCT DESIGN AWARD 2020

UDRŽATEĽNÁ ARCHITEKTÚRA DOMA A VO SVETE

To, ako vyzerá architektúra v jednotlivých mestách závisí nielen od aktuálnych trendov a skúseností, ale aj od lokality. Každá krajina má svoje zaužívané postupy a tradičné materiály, ktoré preferuje. Možno to vidieť už pri pohľade na konkrétne miesto. „Vo všeobecnosti sú veľké rozdiely medzi architektúrou v jednotlivých krajinách, ktoré odrážajú rozdielnu klímu, ale aj spoločenské rozdiely či dostupnosť materiálov. Napríklad v Turecku dominujú betónové stavby, v Anglicku ľahké prefabrikované a 3D-modulárne systémy, v Estónsku drevené štruktúry, vo Švédsku predefinované stavebné systémy, z ktorých architekt vyberá ako z katalógu, v Holandsku stále experimentujú, aj keď tehlový obklad nesmie chýbať, a podobne. Najviac poznám architektúru v Katalánsku, kde žijem a pracujem. Najvýraznejšie vnímam aj to, že sa okrem iných oblastí aj v stavebníctve intenzívne riešia inovácie. Inovujú sa materiály, systémy, metódy či modely financovania. Existuje aj výrazné prepojenie

medzi výskumom a praxou, medzi univerzitou a výrobcami. Významným prvkom tohto inovačného ekosystému sú technické inštitúty, ktoré zavádzajú inovácie do praxe, prostredníctvom rôznych certifikácií a hodnotení či tvorbou nástrojov na aplikáciu nových metód, hovorí architektka, ktorá pracuje v ateliéri v Barcelone, ktorý sa už 30 rokov venuje udržateľnej architektúre. Zuzana Procházková vníma pozitívne zmeny aj u nás doma: „Mladá generácia priniesla mnoho šikovných architektov. Začínajú dostávať priestor na realizáciu, aj keď veľké projekty sú často z dielne zahraničných štúdií. Mám však pocit, že aj veľkí developeri so skúsenosťami v zahraničí prinášajú kultúru na Slovensko a do praxe, zatiaľ čo v teoretickej rovine máme v architektonickej obci jej zástancov určite už dlho. Doteraz však, žiaľ, bola udržateľná architektúra viac vnímaná ako móda či prúd architektúry, a nie ako jej prirodzená a potrebná súčasť.“

Zuzana Procházková → architektka zameraná na udržateľnosť a inovácie. Vyštudovala Fakultu architektúry STU v Bratislave, a Máster v Architektúre, Energii a Životnom prostredí na UPC v Barcelone. V súčasnosti vedie R&D oddelenie v architektonickom ateliéri Pich Architects v Barcelone. Venuje sa opraviteľnosti produktov v neziskovej organizácii Repairably.

LIVING BUILDING CHALLENGE JE TO CERTIFIKÁCIA BUDOV S NAJVVYŠŠIMI NÁROKMI, A BUDOVA KTORÁ ŤOU PREJDE JE URČITE JEDNOU Z NAJEKOLOGICKEJŠÍCH BUDOV NA SVETE. ICH VLAJKOVOU LOŽOU JE ADMINISTRATÍVNA BUDOVA BULLITT CENTER V SEATTLE.

VÝROBCA OUTDOOROVÉHO OBLEČENIA PATAGONIA RÔZNymi AKTIVITAMI DBÁ NA OCHRANU ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA. FILOZOFIA, KTORÚ PRESADZUJE JE AJ OPRAVITEĽNOSŤ. V SPOLUPRÁCI S IFXIT POSKYTUJE NÁVOD, AKO SI OPRAVIŤ ICH OBLEČENIE SVOJOPOMOCNE – DIY. TIEŽ PONUKA OPRÁVU, AK VEC PRINESIETE DO ICH OBCHODU.

Viktor Javorek → priemyselný dizajnér a zakladateľ značky Foldari. Po rokoch práce v grafickom a webovom dizajne si rozšíril vedomosti z oblasti dizajnu a v roku 2012 nastúpil na 6 ročné štúdium produktového dizajnu na Fakulte umení Technickej univerzity v Košiciach. Pri svojej práci zohľadňuje nielen inováciu produktu, jeho nadčasovosť, funkcionalitu, ale aj ekologický aspekt s čo najnižším vplyvom na životné prostredie.

IDE O MATERIÁL

Je celkom jedno, o akú komoditu na trhu ide. Kvalita produktov závisí predovšetkým od použitých materiálov. Na ktoré je dobré sa zamerať? „Najudržateľnejšie materiály sú obnoviteľné, v prírode rozložiteľné, ideálne získané v rámci nejakého dostupného geografického okruhu. Pokiaľ ide o materiál na produkt, ktorý vydrží roky, je v poriadku, aj keď precestuje väčšiu vzdialenosť. Taký základný udržateľný materiál v nábytkárstve je drevo. Nesmieme zabudnúť na kovy, oceľ, hliník... Síce ťažba hliníka je energeticky náročná, ale vďaka výbornej, jednoduchej a efektívnej recyklácii sa ho už ťaží veľmi málo, a tak 75 percent tohto materiálu je v neustálom obehu. Pre mňa je to čosi ako supermateriál. Hliníkový nábytok je zdravotne bezchybný, bez zápachu, ľahký, odolný, dobre opracovateľný a dajú sa naň aplikovať ekologické farby,“ hovorí dizajnér. Plasty sú ďalšia kapitola, ktorá sa v súvislosti s udržateľnosťou často skloňuje. „Plast je v podstate vzácna surovina, vyrába sa z ropy, ktorá nie je obnoviteľná a preto by sme sa k nemu mali správať lepšie. Je úplne recyklovateľný, dajú sa z neho opäť vyrobiť granuly na výrobu nových plastových produktov a v princípe, ak sa používa správne, tak s ním problém nemusí byť. Problémom je, že pre veľké množstvo druhov a farieb je plast zatiaľ náročné roztriediť, preto sa recykluje asi len desať percent. Zvyšok končí v spalovni, na skládke alebo najhorší možný a, žiaľ, reálny scenár je, že ho vyvezieme do Afriky alebo vysypeme do mora. Problém s plastovým odpadom by sme vedeli vyriešiť v rámci cirkulárnej ekonomiky. Produkty by sa po konci životnosti dostali naspäť k výrobcovi alebo do špecializovanej firmy. Ak by boli produkty úplne rozobrateľné, tak by sme vedeli zabezpečiť recykláciu takmer každej časti,“ dodáva Viktor Javorek.

mechanické spoje, a nie lepidlá, spoje sú dostupné a pri oprave či údržbe nie je potrebné búrať či inak poškodiť stavebné prvky. Výhodou nie je len to, že umožňuje opraviteľnosť a údržbu, ale aj recyklovanie a znovu použitie jednotlivých stavených prvkov, ktoré ostávajú celistvé, funkčné, a preto hodnotné. Čo teda najlepšie charakterizuje stavby, ktoré sa považujú za udržateľné? Udržateľnú budovu spoznáte tak, že sa v nej budete cítiť príjemne. Bude reagovať na vaše potreby. Kvalitu vzduchu v interiéri si možno nevšimnete, ale bude to jeden z predpokladov veľmi dôležitých pre zdravie. Ak sú tieto predpoklady splnené, prichádza na rad zhodnotiť, ako ich architekt a inžinieri dosiahli. Je budova správne orientovaná? Sú zasklené plochy správne dimenzované? Má tienie tam, kde je potrebné? Je dostatočne izolovaná? Sú použité inštalácie a technika efektívne? Sú použité materiály recyklovateľné? Odpovede na tieto a mnohé ďalšie otázky určujú do akej miery je budova udržateľná alebo ekologická. Každá budova má iné potreby a určiť správnu stratégiu je komplexný proces, takže pre laika nie je ľahké posúdiť jeho výsledok. Potom sú tu klasické komponenty eko stavieb, ktoré síce môžu slúžiť ako znak na ich rozoznanie, ale fotovoltické panely či zelená strecha môžu byť použité na hociktovej budove, a to ich ešte nerobí udržateľnými. Niečo, ako „jedna lastovička leto nerobí,“ vymenúva aspekty udržateľného prístupu architektka.

SMER JE JASNÝ

Ako hovorí Daniela Lалуňová, jedným zo súčasných trendov je minimalizmus. Prišli sme do štádia, keď rýchlosť akou fungujeme, nie je únosná, zastavili sme sa, a zhodnocujeme čo môžeme, potrebujeme zmeniť. Vlastníť menej vecí je v istom zmysle, ako zbaviť sa bremena. Podstatné je dbať na kvalitu. Potvrdzuje to aj dizajnér. „Škandinávci sú v ekológii a nábytkárstve s vysokou kvalitou asi najväčší priekopníci. Napríklad fínska firma Artek, ktorú založila v roku 1935 skupina dizajnérov, medzi nimi aj populárny Alvar Aalto. Artek vyrába veľmi kvalitný nábytok, ktorý aj opravujú. Ďalšia tradičná firma existujúca vyše 60 rokov je Vitsoe, ktorú založil Fin Niels Vitsoe. V súčasnosti je výroba a centrála vo Veľkej Británii. Ponúka tri kolekcie nábytku: policový modulárny systém, sedací modulárny systém a stolíky, ktoré navrhol špičkový di-

zajnér Dieter Rams, ktorý bol celú kariéru aj šéfdizajnér spoločnosti Braun. Nábytok Vitsoe je z hliníka, je zdravotne neškodný, opraviteľný, reálne a jednoducho recyklovateľný a aj použitý sa dá veľmi dobre predať. Okrem Škandinávie stojí za zmienku nemecká firma Vitra, ktorá okrem iného už 70 rokov vyrába niekoľko druhov stále nadčasového nábytku navrhnutého vo svojej ére Charlsom Eamsom, priekopníkom v ohýbaní preglejky. Nábytok je taktiež opraviteľný, dajú sa naň kúpiť náhradné dielce. Udržateľných firiem je, samozrejme, viac a teší ma, že aj u nás pomaly nejaké vznikajú,“ opisuje Viktor Javorek, ktorý sám tvorí podľa zásad udržateľnosti. „Zvlášť hrdý som na dizajn série troch dlhodobých udržateľných stolíkov Foldari zapadajúcich do cirkulárnej ekonomiky. Považujem za dôležité, aby výroba bola kompletne na Slovensku a tak sa podporovala domáca ekonomika. Veľmi mi to prekvapilo a zároveň povzbudilo, keď stolíky nedávno vyhrali dizajnérske ocenenie BIG SEE Product Design Awards 2020 a koncom minulého roka postúpili do finále Národnej ceny za dizajn 2019. Kolekciu dlhodobých udržateľných nábytku budem postupne rozširovať, zatiaľ neprezradím de-

taily, spomeniem len, že už pracujem na ďalšom dizajne. Dizajn produktu je však veľmi komplexná záležitosť. Je to najmä o tom, ako daný produkt funguje a až potom nastupuje forma, ktorá „kopíruje“ a dotvára jeho funkciu s rešpektom k použitému materiálom. Jednou z najdôležitejších úloh produktového dizajnéra pri konkrétnom návrhu produktu je vyriešiť nejaký problém, poskytnúť inováciu a tým prispieť k lepšej kvalite života. Priemyselní dizajnéri budú zohrávať dôležitú úlohu pri nahrádzaní terajších zastaraných a neekologických produktov novými, udržateľnými, ktoré zapadnú do cirkulárnej ekonomiky. Bude to náročné, ale je to zároveň aj výzva na veľkú zmenu,“ dodáva.

GONSI SOCRATOS, BARCELONA, NAVRHNUTÁ ŠTÚDIOM PICH ARCHITECTS

PRIŠLI SME DO ŠTÁDIA, KEDY RÝCHLOSŤ AKOUFUNGUJEME NIE JE UNOSNÁ, ZASTAVILI SME SA A ZHODNOUJEME, ČO MÔŽEME, POTREBUJEME ZMENIŤ, VLASTNIŤ MENEJ VECÍ JE V ISTOM ZMYSLE, AKO ZBAVIŤ SA BREVENA. PODSTATNÉ JE DBAŤ NA KVALITU A MINIMALIZMUS. VO VŠETKÝCH OBLASTIACH, OD ARCHITEKTÚRY AŽ PO BEŽNÉ SPOTREBITEĽSKÉ PREDMETY.

BUDOVU GONSI SOCRATOS V BARCELONE NAVRHOUL ATELIER PICH ARCHITECTS, V KTOROM PRACUJE AJ ZUZANA PROCHÁZKOVÁ. V SPOUPRÁCI S DEVELOPEROM, STAVITEĽOM A KONZULTANTOM PRE CIRCULÁRNU EKONOMIKU SA JU SNAŽILI NAVRHNÚŤ A POSTAVIŤ TAK, ABY ČO NA VIAC ZODPOVEDALA PRINCÍPOM CIRCULARITY.

OPRAVITEĽNOSŤ

Akým typom výrobkov sa vyhýbať a prečo? → Z pohľadu opraviteľnosti jedno-komponentným. Pretože ak sa mi zlomí napríklad noha na plastovej stoličke, ktorá je jeden výlisok, musím ju celú zahodiť. A to je veľká materiálová škoda, škoda energie spotrebovanej na výrobu, dopravu a zbytočne veľa odpadu. Keby som mala stoličku z viacerých komponentov, vymením len zlomenú nohu a zvyšok stoličky zachránim, nevyhodím. Ďalej sa vyhnite nerozoberateľným produktom. V súčasnosti to výrobky, žiaľ, väčšinou napísané nemajú. Ak sa však niečo nedá rozobrať, nebude sa to dať ani opraviť.

ktoré dbajú na možnosť opravy, aj keď zatiaľ nespĺňajú všetky kritériá nášho manifestu. → **Ktoré produkty z hľadiska udržateľnosti a opraviteľnosti by ste vyzdvihli, ktoré sú fenoménom v tejto oblasti?** → Často sa za dobrými príkladmi opraviteľnosti vraciame do minulosti. Na našom trhu desaťročia pôsobí napríklad Eta, ktorej mixéry z komunistických čias stále existujú a sú funkčné v nejednej domácnosti aj dnes. Stále sa tiež dajú zohnať niektoré náhradné dielce. Opraviteľná klasika sú napríklad bicykle. Súčasným fenoménom je napríklad Fairphone – značka

spoločnosťou bolo JRK Waste Management, s. r. o., ktorá sa zaoberá ekologickou témou – kompostovaním. Dali si u nás certifikovať celý rad kompostérov prémium. Ďalším produktom typu skladačka, ktorý sme certifikovali, je zostava na cvičenie s vlastnou váhou spoločnosti OCTAGO j. s. a. Dobrý dizajn je základom pre jednoduchú opraviteľnosť. Preto sa orientujeme aj na dizajnérov a vytvorili sme aj certifikáciu repairably dizajn. Tá označuje výrobok, ktorý je už od základu dizajnovaný ako opraviteľný. Týka sa to skôr produktov v štádiu prototypu, keď ešte nie sú uvedené na trh. V rámci tejto témy sme komunikovali napríklad s Frame design studio orientujúce sa na udržateľnosť a cirkularitu. V rámci osvetly chodíme príležitostne prednášať študentom produktového dizajnu. Pokiaľ ide o dizajn, minulý rok sme nadviazali úspešnú spoluprácu so Slovenským centrom dizajnu a prvý raz v histórii sme v rámci ich Národnej ceny za dizajn 2019 odovzdali aj Cenu za opraviteľný dizajn. Cenu sme udelili Pavlovi Mikulášovi za dizajn dreveného, detského bicykla RePello Model 16. Aj ďalší finalista, produktový dizajnér Viktor Javorek sa aktívne zaujíma o opraviteľnosť v dizajne. → **Ktorých výrobcov považujete za nasledovania hodných a prečo?** → Vyzdvihla by som značku Patagoniu, aj keď ide o módný segment. Je to výrobca outdoorového oblečenia, ktorý rôznymi aktivitami dbá na ochranu životného prostredia. Jedným z výrokov Yvon Choulnard z Patagónie je: „Na mŕtvej planéte veľa biznisu neurobite“. Filozofia, ktorú presadzuje pri svojom oblečení, je aj opraviteľnosť. V spolupráci s Ifixit poskytuje návod, ako si opraviť oblečenie svojpomocne, tzv. DIY. Ale tiež ponúka opravu, ak produkt prinesiete do ich obchodu. Inšpiráciou je napríklad aj stránka Buy me once, ktorá sa venuje propagácii a predaju produktov, ktoré by mali vydržať ideálne po celý život a sú vyrobené s dôrazom na udržateľnosť. Nájdete tam niekoľko typov aj do interiéru. Pôšimnutia hodný prístup má aj slovenská značka Nosha, ktorá bola tiež jedným z finalistov minuloročnej ceny za produktový dizajn alebo štúdio Villo design, ktoré vyrába nábytok, ktorý rastie s deťmi. Po zaujímavé ekologické projekty netreba chodiť ďaleko.

Daniela Lalahová → riaditeľka organizácie Repairably. Daniela je inžinierka ekonómie, dlhodobo pôsobí v oblasti HR a vzdelávania. Je zástankyňa ochrany životného prostredia a podporuje efektívne riešenia udržateľnosti. Repairably koncept ju nadchol a venuje sa mu od jeho vzniku. Organizácia vytvorila certifikát opraviteľnosti, ktorý môžu výrobcovia získať po splnení konkrétnych podmienok.

AKO A ČO NAKUPOVAŤ

„Základom je dobre si premyslieť čo potrebujem. Nerobím náhodné nákupy, ale kúpiť si výrobok, čo sa mi naozaj veľmi páči a je vhodný do interiéru. Všímať si materiál, povrchovú úpravu aj konštrukciu. A, samozrejme, dobrý dizajn. Uživateľsky príjemný, jednoduchý, praktický. Aj to vplýva na to, ako dlho si vec necháme. Pri elektronike je dobré myslieť aj na spotrebu. Nielen pre peňaženku, ale aj pre životné prostredie. Veľký význam má aj certifikácia opraviteľnosti, ako garancia ľahkej a dostupnej opraviteľnosti,“ hovorí riaditeľka organizácie Repairably. To, že vybavenie nášho domova nás dokáže ovplyvniť viac, ako si myslíme potvrdzuje aj produktový dizajnér: „Kvalita života nespočíva len v tom, akými ľuďmi sa obklopujeme, ale aj v akom priestore trávimos svoj čas. Je dôležité vedieť kde, ako a z čoho bol výrobok, ktorý si chcem zaobstarať vyrobený, či je použitý materiál zdravotne bezchybný alebo neobsahuje napríklad menej kvalitné lepidlá a podobne. Zároveň by sme mali klásť otázky, ako a či sa daná vec dá v prípade poškodenia opraviť či na ňu zožením náhradných dielcov a čo sa stane s výrobkom po skončení jeho životnosti, prípadne, či ju odo mňa prevezme predajca/výrobca. Veľmi opatrný by som bol pri zariaďovaní detskej izby pred narodením bábätka novým lacným nábytkom z drevotriesky s neznámym pôvodom. Drevotrieskové dosky sú totiž zlisované piliny s močovino-formaldehydovou živinicou. Z lepidla sa formaldehyd postupne uvoľňuje a nezabrání tomu ani fólia, ktorá je porézna. Samozrejme, najväčšia koncentrácia výparov je v prvom období. U nás sa sice môžu predávať len dosky s prísnou emisnou triedou E1, ktorá hovorí o maximálnom množstve uvoľňovaného formaldehydu, ale aj tak by som sa pred kúpou pre istotu zaujímal o certifikát a výrobcu. Čiže drevotrieska áno, certifikovaná, s rozumom a nepreháňať to najmä v spálni či v detskej izbe. Zároveň musím pripomenúť, že drevotrieska sa navyše považuje za problematický odpad a horšie sa likviduje. Taktiež je neopraviteľná. Podlahy a dvere by som volil určite z dreva, vyššiu cenu kompenzuje prakticky neobmedzená životnosť a zdravé prostredie.“

REPAIRABLY MANIFEST:

10 pravidiel na získanie certifikátu opraviteľnosti

20	PRAVIDLO 20%
Žiadny z komponentov výrobku nepresahuje 20% z celkovej ceny výrobku.		DOSTUPNOSŤ NÁVODOV NA OPRAVU
Návody sú vždy dostupné.
120	PRAVIDLO 120%
Celková suma všetkých komponentov nepresahuje 120% ceny výrobku.		PRODUKT JE OPAKOVANE ZMONTOVATEĽNÝ
Produkt je viackrát plne rozoberateľný a opäť zmontovateľný pričom sa neznehodnotí.
	DOSTUPNOSŤ KOMONENTOV
Výrobca je zodpovedný za dostupnosť komponentov minimálne počas prvých 5 rokov. Potom platí pravidlo č. 8.		PRAVIDLO OTVORENÝCH ZDROJOV
Ak výrobca prestane vyrábať komponent, bude voľne dostupný návod na jeho výrobu.
	DOSTUPNOSŤ NÁSTROJOV NA OPRAVU
Nástroje na opravu musia byť štandardné, alebo podporované výrobcom.		ŽIADNE PRÁVNE OBMEDZENIA
Opraviteľnosť výrobku nie je právne obmedzená ničím iným ako možnosťou prísť o bežnú záruku.
	DOSTUPNOSŤ SOFTVÉRU
Softvér je vždy dostupný a aktualizovaný.		PRAVIDLO REPAIRABLY
Všetky návody na opravu, zoznamy komponentov a nástrojov sú publikované na stránke www.repairably.com

viť. Vyhnúť sa treba aj veciam, ktoré nepotrebujete, pretože vám budú zaberať životný priestor. Nežijeme preto, aby sme niečo prekladali, obchádzali a zavádzalo nám to. Jednorazové produkty, čo sa týka najmä doplnkov sú tiež na zozname „vyhnúť sa oblúkom“. → **Čo je podľa vás znak produktu hodného vašej pozornosti?** → Je dobré všímať si čo hovoria ostatní užívatelia. Často majú ľudia dobrú skúsenosť s konkrétnou značkou a spoliehajú sa na ňu. Alebo vedia, že sa čoskoro pokazí, lebo „ani sestry dlho nevydržala“ a podobne. Ľudia vytvárajú meno značky na základe skúseností, a to je podstatnejšie, ako reklama. Sú aj značky,

mobilného telefónu, ktorý sleduje, odkiaľ sú materiály použité na výrobu ich produktu. Dizajnovali svoj produkt tak, že sa skladá z jednotlivých modulov a ak sa vám niečo pokazí, napríklad mikrofón, viete jednoducho objednať a vymeniť len túto časť. Mobil rozoberiete jedným skrutkovačom, tak ako to bolo kedysi. Z nábytku ma nedávno zaujal koncept americkej spoločnosti Simplicitysofas. Táto spoločnosť vytvorila dizajn, ktorý je kombinovateľný a obnoviteľný a vďaka tomu aj istým spôsobom opraviteľný. Týmto smerom sa ubierajú aj iní dizajnéri a výrobcovia. → **Ktoré slovenské firmy získali váš certifikát Reapeirably?** → Prvou certifikovanou